

KİTAP İNCELEMESİ:

Türk Üniversitelerindeki Akademisyenlerin Avrupa Birliği'ne Bakışı

Yazarlar

Emirhan Gör l

Muzaffer Dartan

E. Serra Yurtkoru

Marmara Üniversitesi Yayinevi,
2021

150 sayfa

ISBN: 978-975-400-443-4

e-ISBN: 978-975-400-444-1

1959 yılında, Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET'ye) ortaklık baŐvurusu ile baŐlayan ve 1987'deki tam üyelik baŐvurusu ile iniŐli-ııkıŐlı bir Şekilde devam eden müzakere sürecindeki Türkiye-AB ilişkileri, bir çok araştırmaya konu olmuŐtur. Bu araştırmalarda, iliŐkilerin temelini oluŐturan Gümrük Birliği'nin ve Türkiye'nin adaylığının açıklanmasının akabinde baŐlayan müzakere sürecinin; ekonomik, siyasi, hukuki ve sosyal boyutları incelenmiŐtir. AB geniŐleme perspektifinin Türkiye'nin tam  yeliğine karŐı olan belirsizliği, aday ülke olan Türkiye'nin özellikle toplumsal boyuttaki – iş dünyasından, siyasi partilere,  niversite öğrencilerinden, derneklere kadar – AB desteğini de önemli  l de etkilediği g r lm Őtur. Bu açıdan bakıldığında, özellikle Türkiye açısından üyelik tartıŐmalarının ivme kazandığı ve hatta sorgulandığı dönemlerde yapılan kamuoyu anketleri ile toplumu etkileme kapasitesi olan grupların AB algısının ve desteğinin  l lmesi, müzakere süreci reformlarının da tam olarak yerine getirilebilmesi için önem arz etmektedir.

Bu amaçla, 2021 yılında Marmara Üniversitesi Yayinevi tarafından yayımlanan ‘‘Türk  niversitelerindeki Akademisyenlerin Avrupa Birliği'ne Bakışı’’ başlıklı kitapta Emirhan G ral, Muzaffer Dartan ve E. Serra Yurtkoru Türk akademisinin AB'ye ve Türkiye-AB ilişkilerine yönelik algısını son on yıllık süreyi kapsayan güncel geliŐmeler çerçevesinde incelemiŐlerdir. 2020

yılıının Haziran-Ağustos döneminde Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde çalışan Türk vatandaşlığına sahip akademisyenlere gönderilen elektronik anket yoluyla elde edilen verilerin analizine dayanan kitap, giriş ve sonuç bölümleri hariç dört bölümden oluşmaktadır.

Kitabın ilk bölümünde, okuyucuya konuyu tanıtmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda, öncelikle AB'nin bütünleşme süreci kısa bir şekilde anlatılmış; ardından Türkiye-AB ilişkilerinin tarihsel gelişimi, daha kapsamlı olarak okuyucuya sunulmuştur. Son olarak, Türkiye-AB ilişkilerinin son on yıllık dönemi mercek altına alınarak ilişkilerde öne çıkan tartışmalı konular kronolojik olarak anlatılmıştır. Bu kısımda ilişkilerdeki zorluklar, ekonomik ve siyasi temelli konular olarak sınıflandırılarak çalışmanın okuyucular için daha anlaşılır olması sağlanmıştır. Yazarlar, temel ekonomik sorunlar arasında Gümrük Birliği'nde yaşanan zorluklara odaklanırken, siyasi olarak sığınmacılar meselesine vurgu yapmışlardır. Özellikle algıya yönelik yapılan araştırmalarda örneklem grubunu etkileyecek olay ve olguların açıklanması, analizi okuyucuya daha iyi sunabilmeyi sağladığından yazarların ele aldığı son on yıllık dönemde ilişkilerde öne çıkan gerginliklerin kronolojik olarak sunulması, kitabın takip eden bölümlerindeki analizi kuvvetlendirdiği söylenebilir.

Kitabın ikinci bölümünde, araştırmanın yöntemi okuyucuya sunulmaktadır. Çalışmadaki veriler, çevrim içi olarak hazırlanan çok boyutlu anket yoluyla elde edilmiştir. Ankette, ilk olarak örneklem grubunun demografisini ortaya koyacak sorulara yer verilirken, temel olarak anket, akademisyenlerin AB algısı ve Türkiye-AB ilişkilerine yönelik sorulardan oluşmaktadır. YÖK verilerine göre, Türkiye'deki 174.143 akademisyenden 1686'sının örneklem grubu olarak analiz edildiği çalışmanın yöntem bölümünde, örneklem özellikleri ile ilgili bilgilerin tablolar hâlinde gösterilmesi, sonraki bölümlerde sunulan bulguların yorumlanmasına yönelik olarak okuyucuya fikir sağladığı görülmektedir.

Kitabın üçüncü bölümü ise çalışmanın en kapsamlı kısmı olup, bu bölümde elde edilen bulgular akademisyenlerin AB ile etkileşimi, AB algısı ve Türkiye-AB ilişkileri hakkındaki düşüncelerini anlamaya yönelik sorular çerçevesindeki analize dayanmaktadır. Bu bölümde bulgular; akademisyenlerin cinsiyeti, yaşı, unvanı, eğitim aldığı yer, akademik çalışma alanı, çalıştığı coğrafi bölge farklılıklarına göre değerlendirilmiştir.

Akademisyenlerin AB ile etkileşimlerine yönelik bulguların sunulduğu ilk grup soruya verilen cevaplarda, akademisyenlerin AB ülkelerinde akademik amaçlarla bulunma süreleri ve AB'yi akademik faaliyet için tercih etme düzeyleri önemli bulgular olarak öne çıkmaktadır. AB ülkelerini tercih eden akademisyen oranının %2 düzeyinin altında kalmış olması ise dikkat çekmektedir. Bu durum, yazarların da belirttiği üzere, katılımcılara sadece tek seçenek sunulmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu soruda katılımcılara birden fazla seçenek işaretleme

olanağı sunulmuş olsa veya sıralı soru grubu tercih edilse, daha farklı bir sonuç ortaya çıkma ihtimali bulunmaktadır. Çünkü yazarların da verilerle ortaya koyduğu üzere, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile birlikte AB, günümüz dünyasında bilimsel üretimin en yoğun olduğu bölgelerdir. Oysa ankette sunulan soru tarzı ile AB en az tercih edilen bölgelerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Öne çıkan diğer önemli bir bulgu ise Türk üniversitelerindeki akademisyenlerin AB projelerine katılımının ve AB ülkelerinde ders verme oranlarının %20 düzeyini aşmamış olmasıdır. Akademik iş birliğine yönelik sorular arasında sunulan Erasmus programı ile ilgili bilgiler de bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayabilecek önemli veriler sunmaktadır. Ancak Erasmus ile ilgili soru grubunun genişletilmesi ve ayrı bir başlık hâlinde sunulması ile çalışmanın zenginleştirilebileceği söylenebilir.

AB'nin genel imajı ve AB'nin katılımcılar için ne ifade ettiğine yönelik sorulara verilen yanıtlar da Türkiye'de çalışan akademisyenler arasında hâlâ AB'nin olumlu olarak algılandığını ortaya koymuştur. Türkiye için AB'nin alternatifi sorusu da yine çalışmada öne çıkan bulgulardan biridir. Katılımcılar arasında en büyük grubun AB'nin alternatifinin olmadığına yönelik görüşüne rağmen Türk Cumhuriyetleri alternatifinin sadece %4 gibi bir oranla AB'nin arkasında yer alması önemli bir bulgudur. Diğer bütün alternatifler, AB ile ilgili görüşle karşılaştırılmayacak düzeydedir. Nitekim mevcut hâliyle çalışmada bu bulgunun nedenlerine yönelik herhangi bir ek bilgi bulunmadığı görülmektedir.

Kitapta öne çıkan bir diğer önemli bir bulgu, Türkiye-AB ilişkilerinde müzakere süreci ile ilgili genel görüşü anlayabilme kapsamında sorulan iki sorunun sonuçlarıdır. Sonuçlara göre Türk üniversitelerinde çalışan akademisyenler, AB'nin müzakere sürecinde Türkiye'ye adil davranmadığını, buna rağmen Türkiye'nin de üzerine düşeni yapmadığını düşünmektedir.

Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki engellere yönelik bulgularda dikkat çeken nokta ise Kıbrıs sorununun diğerlerine göre daha düşük düzeyli çıkmasıdır. Anket bulguları, akademisyenlerin son dönemlerde Türkiye-AB ilişkilerinin en karmaşık olgusu hâline gelen göç meselesiyle ilgili konuları Türkiye'nin üyeliği önündeki en büyük engel olarak kabul ettiklerini göstermektedir. Son bir bulgu olarak sunulan Türkiye'nin ne zaman AB üyesi olabileceğine yönelik soruya verilen cevaplar, yakın bir zamanda Türkiye'nin üye olabileceğini düşünen akademisyenlerin gerçek anlamda azınlıkta olduğunu göstermektedir. Çalışmanın bulgularına göre, Türk üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin neredeyse yarıya yakını, Türkiye'nin AB'nin çıkarlarına uygun olan zamanda Birlik üyesi olabileceğini düşünmektedir.

“Türk Üniversitelerindeki Akademisyenlerin Avrupa Birliği'ne Bakışı” başlıklı kitapta sunulan bulguların özgün olması çalışmanın en güçlü yönü olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, alanda daha önce yapılmamış -Türkiye'deki tüm

üniversiteleri ve bölüm fark etmeksizin tüm öğretim üyelerini/elemanlarını kapsayan bir araştırmaya dayanması sebebiyle de önem taşımaktadır. Ancak, yazarların da bazı verileri sunarken açıkça belirttikleri üzere çalışmanın sağladığı özgün veriler zaman zaman açıklama yapmaya yetersiz kalmıştır. Bulguların oranlarının yüksek ya da düşük kaldığını söylemek için AB ülkelerindeki benzer verilerle karşılaştırma yapmak, oransal değerlerin ne ifade ettiği konusunda okuyucuya daha net bilgiler sunabilir. Sonuç olarak, bu çalışma, benzer sorularla başka sosyal gruplara uygulanacak anketlere dayalı araştırmaları teşvik edebilme potansiyeli bulunması, benzer araştırmalara karşılaştırmalı analiz imkânı sağlaması ve en önemlisi Türk üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin AB algısı ve desteği ile ilgili nicel veriler sunması açısından Türkiye-AB ilişkileri literatürüne katkı sunmaktadır.

Ebru DALĞAKIRAN*

* Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, Avrupa Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: ebru.dalgakiran@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0741-5925.